

ELİAĞA VAHİD'İN GAZELLERİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Ar. Gör. Seda KAYA SELİM*

ÖZ: Azerbaycan edebiyatının önemli isimlerinden biri olan Eliğa Vahid, 20. yüzyılın en büyük gazelhanı olarak nitelendirilmektedir. Şair, yazdığı gazellerle hayatın her alanına dokunmuş, halkının sıkıntılarına, problemlerine kayıtsız kalmamış, halka yol gösteren, onların duygularına tercüman olan bir şair olarak Azerbaycan edebiyatında yer edinmiştir. Kendisini, aşk gazelhanı ve Fuzûlî'nin öğrencisi olarak tanımlayan Vahid'in aşkı konu alan gazellerinde, Fuzûlî'nin etkisi görülmektedir. Eliğa Vahid, gazellerinde aşk konusunun yanı sıra, Sovyetler Birliği'nin kurulmasından sonra Sovyet hükümetinin tesiriyle insan, vatan ve ilim gibi farklı konulara da yer vermiştir. Böylece şair, gazel sahasına bir yenilik getirerek bu sahaya aşk konusu dışında farklı konuların girmesini sağlamıştır. Bu yeni konularla birlikte şair, dönemin şartları gereği Sovyet ideolojisini insanlara anlatma ve onu benimsetme amacıyla gazeller de yazmıştır. Bunu yaparken şekil olarak eskiye bağlı kalmış ve aruz vezni ile yazmaya devam etmiştir. Bu çalışmamızda Eliğa Vahid'in aşk konulu gazellerindeki Fuzûlî etkisini gözler önüne sereceğiz ve Vahid'in gazellerinde işlediği konuları ele alacağız.

Anahtar kelimeler: Eliğa Vahid, Azerbaycan Edebiyatı, Azerbaycan Şiiri.

The Content of Eliğa Vahid Poems

ABSTRACT: Eliğa Vahid who is one of the important figures of Soviet Azerbaijan Russian literature, is known as a significant gazelle poet of 20th century. The poet gained a seat as a guiding poet in Azerbaijani literature by his poems touching every single part of life and not ignoring problems of his society. Vahid described himself as a student of Fuzuli and love gazelle poet. Therefore, it is possible to see traces of Fuzuli in his poems about love. In addition to love, Vahid gave place to subjects

* Niğde Üni. Fen-Edebiyat Fak. ÇTL Böl. sedakayaselm@gmail.com

like human, homeland and science in his poetry by the influence of Soviet Russian Government after the foundation of Soviet Russia. Thus, the poet brought innovation to gazelle poetry by giving new subjects to it. With these new subjects, as required by the conditions of his period, the poet wrote his poems in order to relate the soviet ideology and to make people adopt it. While the poet was writing his aforesaid poems, he adhered to old poetics and continued to write by using aruz prosody. In this study, we will demonstrate traces of Fuzuli in Vahid's poems depicting love and we will also try to form an opinion about Vahid's view of life by reviewing his poems subjects.

Keywords: Eliğa Vahid, Azerbaijani Literature, Azerbaijani Poetry

GİRİŞ

Azerbaycan'ın görkemli gazelhanı Eliğa Vahid, 1895 yılında Bakü'de dünyaya gelmiştir. Önceleri mollahanede okumaya başlamış, sonrasında maddî zorluklar yüzünden tahsilini yarıda bırakmış ve marangoz çıraklığı yapmıştır. Eliğa Vahid, genç yaşlarda Bakü'deki Mecme-ü'ş-şera edebî meclislerine katılmıştır. Mizahî yazılarını, gazel ve kısa hikâyelerini *İqbal*, *Zehmet*, *Bayrağı Edalet*, *Besiret*, *Tuti*, *Mezeli* gibi gazete ve dergilerde yayımlatmıştır. Eliğa Vahid'in "*Tamahın Neticesi*" adlı ilk şiir kitabı 1916 yılında yayımlanmıştır. Eliğa Vahid, uzun yıllar *Molla Nasreddin* dergisinde çalışmıştır (Mecidzade 1962: 5).

Vahid, Celil Memmedguluzade ile tanıştığında, Vahid'e gazel sahasında yazmasını tavsiye etmiş, bunun üzerine Vahid, kalemini gazel sahasında geliştirip yazdığı gazellerle büyük takdir toplamıştır. Fuzûlî'nin sanatını devam ettiren ve kendisini onun öğrencilerinden biri olarak kabul eden Vahid, Azerbaycan edebiyatında gazel türünün en büyük temsilcisi olarak kabul edilir (Vağf 1993: 5).

Vahid, gazel sahasına, sade, canlı yeni bir ruh getirmiştir. Onun insanlara doğruluğu ve yüksek ahlaklı olmayı telkin eden ifade tarzındaki sadelik, güzellik onu gelmiş geçmiş tüm gazelhanlar seviyesinden çok daha yükseğe çıkarmıştır. O gazellerinde orijinaldir. Gazeli, şiir gibi muasırlaştırır, halk dilinde güzel numunelerini yazmaya nail olan Vahid, haklı olarak Sovyet dönemi Azerbaycan şiirinin öncüleri arasında yerini almıştır (Nurioğlu 1989: 7). Sovyetler Birliği döneminde yaratıcılığını geliştirmeye, dil ve üslup yönünden de mümkün olduğu kadar çağdaşlaştırmaya çalışarak, *Şerq Qadını*, *Qomunist* ve benzer gazete ve dergilerde çıkmış, meşhur siyasi, sosyal ve tenkidî mazmunlu meyhaneleri ile büyük ilgi görmüştür (Sarıkaya 2015: 16).

Eliğa Vahid'in bütün gazelleri, şarkıcıların repertuarında da önemli yer tutmaktadır. Eliğa Vahid'in dillere pelesenk olan âşıkane gazellerinde; onu okuyanlara sevgi, muhabbet ve vatana sonsuz sevgi hisleri telkin edilir. Özellikle aşk üzerine yazdığı gazellerle, insanların gönlüne taht kurar (Vakıf 1993: 6). Vahid'in güzellik ve aşk anlayışı klasik şairlerden çok farklıdır. O yanlış zamanda dünyaya gelmiş rint bir şairidir (Akpınar 1994: 83). Aşkını çok samimi bir dille anlatan şair, aşkın çilesiyle yoğrulduğunu ve hayat tecrübesini böyle kazandığını söyler. Eliğa Vahid, büyük muhabbet şairidir ve bunu kendisi de gazellerinde dile getirmektedir. Vahid'in gazellerinin halk tarafından bu kadar sevilmesinin nedenlerinden biri de şairin şekil olarak aruzu kullanmasıdır. O, poetik bir fikri herkesin daha iyi anlayabilmesi için aruz vezni kullanmanın doğru olacağı görüşündedir. Büyük bir gazelhan olmasının yanı sıra, yabancılar içinde de büyük şöhret yakalayan Eliğa Vahid, birçok tercüme yapmıştır. O, Nizami'nin, Hakanî'nin, Fuzûlî'nin, Nevai'nin ve bunun dışında başka şairlerin gazellerini Azerbaycan Türkçesine çevirmiştir. Onun gazelleri, edebî dilinin sadeliği ve uyumu ile sevilmesinin yanı sıra insanlara ve özellikle gençlere vefa, sadakat, vatanseverlik duygularını da aşılır. Gençlere vatanlarını sevmelerini ve onu korumalarını öğütler (Vakıf 1993: 6).

Vahid'in şairliğinin ilk yılları Sovyet dönemi öncesine denk gelir. Sovyet dönemi öncesinde genellikle aşk konularının yanı sıra sosyal aksaklıkları dile getiren şair, Sovyet yönetiminin başa gelmesiyle yine bir aşk şairi olmakla beraber Sovyet hükümetinin politikalarını destekleyen şiirler de yazmıştır. Eliğa Vahid, artık zaman zaman bir propaganda şairidir. Soydaşlarına Sovyet hükümetinin üstünlüğünü ve onun sayesinde elde edilmiş maddî ve manevî nimetleri mertlikle korumaya çağırır. Sovyet hükümetini destekleyen gazeller yazan şair, bununla yetinmemiş ve Sovyet Rusya'nın Almanya ile yaptığı savaş sırasında, Sovyet cephelerindeki askerlere moral vermek için cephelere gitmiş, askerlerin yanında olup onlara her türlü desteği vermiştir (Nurioğlu 1983: 10).

Şair, İkinci Dünya Savaşı yıllarında yazdığı eserlerinde (Döyüş Gezelleri ve Gezeller) vatan sevgisini ve düşmana olan nefretini dile getirmiştir. Vahid, eserlerinde Almanlara karşı mücadele veren Sovyetler Birliğini desteklemiş ve halkı da bu yola çağırmıştır (Mecidzade 1962: 5).

Şair, İkinci Dünya savaşının ağır yıllarında, propaganda komitelerinde yer alarak köy köy, fabrika fabrika dolaşır ve halkı faşizme mücadelede çağırır. Benimsediği ideoloji uğruna elinden geleni yapar ve sonunda *Emek İgidliyiine Göre Madalyası* ile ödüllendirilir. 1928-1936 yıllarında *Kommünist* gazetesi redaktörlüğünde edebî işçi, Azerbaycan Devlet Neşriyatında musahhah olarak çalışmış ve sanat faaliyetine ömrünün

sonuna kadar devam etmiştir. 1959 yılının Ekim ayından sonra emekliye ayrılmış ve 30 Eylül 1965'te vefat etmiştir (Muhtaroglu 1993: 368).

Muhteva İncelemesi

Eliğa Vahid'in yaşadığı dönem göz önünde bulundurulduğunda Sovyet İhtilali öncesi edebî faaliyetleri, 1914-1918 yıllarını, yani kısa bir zaman dilimini kapsar. Bu dönemde yazdığı şiirlerin ana konusu, aşktır. Bunun yanı sıra gazellerinde zamandan şikâyet ve toplumsal kusurlara da az da olsa değinmiştir. Kendisini aşk gazelhanı olarak nitelendiren Vahid, yazdığı gazellerin büyük bir kısmında aşkı konu etmiştir. Kendisini Fuzûlî'nin öğrencisi olarak gören şair, aşka bakış açısı noktasında Fuzûlî ile çok benzerdir. Hayatındaki en önemli unsurun aşk olduğunu söyleyen Vahid'in gazellerindeki Fuzûlî etkisi açıkça görülmektedir.

Vahid, Sovyet yönetimin başa gelmesi ile birlikte sosyalist realizmin etkisiyle, klasik gazelin konusu olan aşk, muhabbet gibi konuların dışında dönemin gerektirdiği konularda da gazellerini yazmaya başlamıştır. Yani gazel türünün konusunu zenginleştirerek Azerbaycan edebiyatında, gazel sahasına bir yenilik getirmiştir. Bunu yaparken bütün gazellerini aruz ile yazmaya devam etmiştir. Yani, gazelde şekil olarak eskiye bağlı kalıp muhteva olarak yenilik yapmıştır. Yeni muhteva ile yazdığı gazellerinin temelinde Sovyet ideolojisini insanlara anlatma ve onu benimsetme amacını taşıdığını görüyoruz. Eliğa Vahid, Sovyet yönetiminin belirlediği sınırlar dışına çıkmayarak eserlerini Sosyalist realizm anlayışı çerçevesinde yazmış ve bu yüzden Sovyet Azerbaycan şiirinin önde gelen isimlerinden biri olarak kabul edilmiştir.

Aşk

Her şeyden önce Vahid, bir aşk gazelhanıdır ve Eliğa Vahid'e göre aşk, hayatı yaşanılır kılan en önemli unsurdur. Onun için hayat, aşk üzerine kurulmuştur ve aşk varsa dünya yaşamaya değerdir. Bu yüzden şair, gazellerinin büyük bir kısmında aşk konusunu işlemiştir. Vahid, gazellerinde aşk olmadan yaşamın anlamını yitireceğini, aşkla yaşamın en saf haline bürüneceğini ve hayatın onunla renkleneceğini belirtmiştir.

Həyata zövg verən eşgdir, məhəbbətdir,

Bununla könlümüzü biz də bəxtiyar edirik

Vahid (Nurioglu 1989: 107).

Vahid, Fuzûlî'nin sanatını devam ettirdiğini söylemiş ve kendisini onun öğrencilerinden biri olarak gördüğünü dile getirmiştir. Bu nedenle Vahid'in gazellerinde Fuzûlî'nin etkisi açıkça görülmektedir. Vahid'in aşka ve güzelliğe önem vermesi ve onu her şeyin üstünde tutması, Fuzûlî ile çok benzerlik göstermektedir. Fuzûlî, aşk şairidir, aşkla var olmuştur. Sevdiği için acı çeker, sevdiğinin onu nasıl perişan ettiğini beyitlerinde anlatır ve ona kavuşma arzusunu dile getirir. Onun şiirlerindeki lirizmin esasını aşkın elemleri ve ızdırapları teşkil eder (Hakverdioğlu 2012: 138). Fuzûlî'de olduğu gibi Vahid'in de aşk gazellerinin temelini, çektiği aşk acısı ve ızdırapları teşkil eder.

Fuzûlî, beyitlerinde kendisini büyük bir âşık olarak nitelendirmiş ve her sözünün âşıkane olduğunu söylemiştir. Vahid'in aşka bakışı ve aşkı dile getirişi Fuzûlî ile hemen hemen aynıdır. Aşkını çok samimi bir dille anlatan Vahid, aşkın çilesiyle yoğrulduğunu ve hayat tecrübesini böyle kazandığını söyler. Eliağa Vahid, büyük bir muhabbet şairi olduğunu, Fuzûlî gibi gazellerinde dile getirmektedir.

Men âşığam, hemîşe sözüm âşıkânedir

Fuzûlî (Karayev 1999: 269).

Vahidəm, halgımın gəzəl şairi,

Məhəbbət şairi, gözəl şairi

Vahid (Vagıf 1991: 6).

Kendisini aşk ve muhabbet şairi olarak nitelendiren Vahid, Fuzûlî gibi sevdiğinin aşkıyla yanmakta fakat sevdiğine kavuşamamaktadır. Hasret ve hicran pençesinden kavurulup durmaktadır. Vahid'in gazellerinde âşık, her zaman sevgilinin peşinden koşan, ona kendisini sevimli göstermeye çalışan ve ilgisini çekmeye çalışan bir figür olarak karşımıza çıkar. Sevgili tipi umumi itibarla âşığa itibar etmez. Sevilen her zaman umursamaz, âşığın sevgisini ilgisini görmeyen ve rakibe meyil eden bir çizgi sergiler. Zalimdir, kan dökücüdür. Bu yüzden Eliağa Vahid, sürekli yakınma ve şikâyet halindedir ama aşkı yoluna baş koyan şair, hiçbir surette aşkıdan vazgeçmez. Vahid, ne kadar aşk acısından yakınsa da, âşık olduğu için pişman olmadığını ve bu aşkın ona hayat kattığını söylemektedir. Fuzûlî de gazellerinde sevdiğinin güzelliği karşısında nasıl çaresiz olduğunu ve onun aşkıyla kavrulduğunu anlatmaktadır. Fuzûlî'ye göre, şiirin asıl sermayesi derttir. Gönlünde ızdırap dert bulunmayan, ciğeri yaralı olmayan insanın şiiri tat ve zevkten uzak olur (Doğan 1999: 53). O yüzden Fuzûlî derdine çare bulunmasını istemez. Çünkü onu helak edecek şey, derman denilen zehirdir. Aşk derdinden kurtulmak istememek,

bu derdi hayat veren bir unsur gibi görmek, yine Vahid ile Fuzûlî'de benzerdir.

*Âh eylediğim serv-i xuramânım içündür,
Qan ağladığım gönçe-i xendânın içündür.*

*Sergeşteligim kâkil-i miskinim ucmdan
Aşüfteliğim zülf-i perişanın içündür.*

*Bîmar benim nergis-i mestin eleminden
Xûnin ciyerim la'l-i dür-eşânın içündür.*

*Yaxdım tenimi vesl günü şem tek, emma
Bil ki, bu tedârük şeb-i hicranın içündür*

Fuzûlî (Akyüz vd. 1990: 181)

*Eşq derdile xoşam, el çek elâcımdan, tebib,
Qılma derman kim, helakim zehri dermanındadır*

Fuzûlî (Akyüz vd. 1990: 172)

*Cövr eylâdikcə yar mənə, istərəm onu,
El sevməz hər ağacda bəhər hasil olmasa*

Vahid (Nurioğlu 1989: 20)

*Eşq dərindən çətin bir dərd yoxmuş dəhrdə,
Çərəsin tapmaz bu dərdin gəlsə Loğman, sevgilim*

Vahid (Nurioğlu 1989: 145)

*Büküldü bel, baş ağardı, gocaltdı güssə bizi
Bu sərvi boylu, bu zülfi-garələr eşgində.*

*Bəlayı-eşgdə hər cövrə dözmüşük, Vahid,
Bu daş ürəkli olan dilrübələr eşgində*

Vahid (Nurioğlu 1989: 33).

Aşk gazelmanı Vahid, âşık olarak kendisini över. Çünkü şair, bir âşık olarak cömerttir ve neyi varsa sevdiği uğruna feda etmeyi göze almıştır. Biliyordur ki hiçbir şeyi olmasa da, yalnız sevdiğinin yanında olması ona yetecektir ve bu, onun için dünyalar ile değişilmeyecek bir saadettir. Şair, kâinatta aşkı ile iftihar ettiğini ve âlemde kendi gibi bir âşık olmadığını da söyler. Ona göre, âlemdeki en vefakâr, en sadık âşık kendisidir. Vahid'in aşk konusundaki cömertliğinde yine Fuzûlî'nin etkisi ol-

duğunu görüyoruz. Fuzûlî'ye göre, âşıkın aşkı da canan içindir. Bu yolda candan geçmeyen âşktan bahsedilmemelidir (Hakverdioğlu 2012: 139).

*Câni kim cânânı için sevse cânânın sever
Cânı için kim ki cânânın sever cânın sever*

Fuzûlî (Hakverdioğlu 2012: 139).

*Həmişəlik o gözəl nazlı yarım olsa mənim,
Yolunda sərf edərdəm, hər nə varım olsa mənim.*

*Bir özgə dilbərə baxsam əgər, gözüm çıxsın,
Mənimlə daim o çeşmi-xumarım olsa mənim*

Vahid (Nurioğlu 1989:146).

*Gıymayan canını aşig deyil, öz yarı üçün,
Mən fəda eyləyərdəm yarımın min canım ola*

Vahid (Nurioğlu 1989: 14).

Her ne kadar Vahid, gazellerinde güzelliği önemli bir vasıf olarak anlatsa da bazen onu bir bela olarak nitelendirir. Bu belaya tutulduğunu, kurtulmak istese de kurtulamadığını belirten şair, genelde sevdiğinden karşılık alamadığı zamanlarda bu söylemi kullanmış, güzellik ile vefasızlığın doğru orantılı olduğunu vurgulamıştır. Böyle durumlarda şairin yüreği, sevdiğinin güzelliğini gördükçe yanmakta ve ona karşı olan arzusu artmaktadır. Bu yüzden bazen onu görmemeyi diler ama yine de onsuz yapamaz. Ulaşılmaz olan sevgili bu şekilde her zaman taze/canlı kalabilmektedir. Sevgiliye ulaşılmasıyla bozulacak olan büyüden âşık/şair, onun hayalinden bahsetmek suretiyle bir nevi sevgiliyi koruma altına almaktadır (Gönel 2011: 211).

*Sən görsən əgər Vahidi, rəhmin gələr, ey gül,
Biçarə edir ahü-fəğan bir belə sənsiz*

Vahid (Nurioğlu 1989: 79).

*Sevmişəm mən səni, ey şux, peşiman deyiləm,
Səndən əl çəksəm ölüncə əgər; insan deyiləm*

Vahid (Nurioğlu 1989: 142).

Vahid, gazellerinde aşkları ile ün yapmış şahsiyetlerden bahseder, kendisini onlarla karşılaştırır. Hatta aşk konusunda kendisini Mecnun'dan üstün tutar. Burada da Vahid'in Fuzûlî'den etkilendiğini ve onu örnek aldığı görüyoruz. Fuzûlî de beyitlerinde aşk kahramanlarından bahsetmiş, onları kendisiyle karşılaştırmıştır ve aşk konusunda onlardan daha üstün olduğunu dile getirmiştir. Fuzûlî, kendisinin Mecnun'dan daha iyi bir âşık

olduğunu söylemiş, Mecnun'un yalnızca adı olduğunu belirtmiştir. Ayrıca Fuzûlî, Ferhat'ın sadece bir Bi-sütun Dağı kadar belâ çektiğini onunkisinin mahdut olduğunu söylüyor. Yani Fuzûlî, Ferhat'tan üstün olduğunu, kendisinin ilâhî aşk derdini çektiğini Ferhat'ın ise maddî aşka müptelâ olduğunu, onu Ferhat'la bir ağırlıkta tutanların yanıldığını söylüyor (Hakverdioğlu 2012: 150). Vahid de, gazellerinde Mecnun'dan eksik bir yanının olmadığını hatta efsanelerde ondan daha yüksek olduğunu söylemiş. Kendisinin aşkı için çektiği çileyi Mecnun'un bile çekmediğini dile getirmiştir.

*Məni zənn etməyin Məcnundan əskik,
Mən ondan yüksəyəm əfsanələrdə!*

*Leylası üçün dözmədi bir möhnətə Məcnun,
Həg aşığıyəm, dözmüşəm hər müşkülə sənsiz*

Vahid (Nurioğlu, 1983, s. 46).

*Kühken künd eylemiş min tışeni bir dağ ilen,
Men qoparıb salmışam min daği bir dırnağ ilen.*

*Qem yolunda men qalıb, getdise Mecnûn, yox eceb,
Sayrıya düşvârdır hemrehlik etmək sağ ilen*

*Mende Mecnûndan füzûn âşiqlik istedâdı var,
Âşiq-i sâdiq menem, Mecnûnun ancaq adı var*

Fuzûlî (Akyüz vd. 1990: 167).

*Menüm kim seng-sâr-ı mihnetem bâzar-ı âşık içre
Belâ dağın çeken Ferhâd ile hem-seng dutmuşlar*

Fuzûlî (Hakverdioğlu 2012: 150)

Vahid'in gazellerinde bahsedilen güzelliğin temelini, sevgilinin dış güzelliği oluşturur. Şair için güzellik, seyrine doyum olmayan bir özelliiktir ve herkese nasip olmayacak bir nimettir. Her insanın ilgisini çeken ve bakışları üzerine toplayan güzellik, onu gören herkese tesir eder. O, seyredilen ve seyrine doyum olmayan bir keyfiyettir. Aynı şekilde onun anlatılması ve dinlenilmesi de ayrı bir zevktir. Bu yüzden şair, içki meclislerinde sık sık sevgilinin güzelliğinden bahseder, dostlarına sevdiğinin güzelliğini anlatır. Şair için sevgilisinden daha güzel bir mahlûkat yaratılmamış ve yaratılmayacaktır. Onun için sevgilisinin güzelliği, ölüye can veren bir nimettir. Sevgilinin güzel yüzünü bir an bile görmek, şairin bütün gamını ve kederini siler. Bu bakımdan güzellik, şairin hayatını güzelleştiren ve renk katan en önemli unsurlardan biridir. Gazellerinde şair, sevgili üzerine çeşitli benzetmeler yaparak sevgilinin güzelliğini ön plana çıkarmaya çalışmıştır. Sevgilinin yüceltilmesi ve en mükemmel varlıkla-

rın ona benzetilmesi, şairin ona olan aşkının da bir kanıtıdır. Bu üslubu ve sevgilinin güzelliğinin yüceltilmesini Fuzûlî'nin gazellerinde de görüyoruz. Tabiattaki en güzel varlıkların en önemli özelliklerinin hepsi, Fuzûlî'nin sevdiğinde toplanmıştır ve sevdiği bu özelliğiyle bütün varlıkları kıskandırmaktadır. Güzellik ne kadar artarsa âşıklar o kadar fazla ağlar ve inlerler. Güzellik ne mertebede olursa aşk o mertebede olur (Hakverdioğlu 2012: 147). Fuzûlî ile Vahid'in sevdiklerinin güzelliklerine bakış açısı aynıdır. Onlara göre tabiattaki en güzel varlık kendi sevgilileridir ve bu yüzden çektikleri acı herkesin çektiği acıdan fazladır. Vahid ve Fuzûlî, müptela oldukları güzelliği anlatırlarken de çeşitli benzetmeler yaparak güzelliğin en üst noktasını vurgulamaya çalışmışlardır.

Könlümü etmiş cəmalın şövgü heyran, sevgilim,

Yox bəşərdə sən kimi istəkli canan, sevgilim

Vahid (Nurioğlu 1989: 145).

Yüz min gözəl yetirsə əgər kainat özü,

Dünya üzündə, bil ki, yetirməz misalını

Vahid (Nurioğlu 1989: 103)

Hüsnün oldukça füzûn 'ışk ehli artuk zâr olur

Hüsn her mikdâr olursa 'ışk ol mikdâr olur

Fuzûlî (Hakverdioğlu 2012: 147).

Bağ şâhidlerine zülf ile çeşmin göster,

Sünbülü derhem edip, nergisi bîmâr eyle

Gönçeye lâf-i letâfetde ağız açdırma,

Lehze-lehze onu şermende-i göftâr eyle

Serve azadelik ismile yaraşmaz yürümeç,

Onu hem şîve-i refîtare giriftar eyle

Fuzûlî (Seferli vd. 1993: 171).

Eliğa Vahid'in gazellerinde en önemli muhatap sevgilidir, en azılı düşman ise rakiptir. Şairin tek dileği ise sevgilisine kavuşmaktır. Rakip, sevgili ile âşık arasındaki üçüncü şahıstır ve onlar arasındaki engeldir. Rakip, sevgilinin yanından hiç ayrılmaz, âşığı sevgilinin yanına yaklaştırmayı istemez ve sevgiliyi âşığa karşı kışkırtır. Âşığın baş düşmanı olan rakip, âşığın dünyasını karartır, ona hicran acısını yaşatır. Vahid, sevdiği ile aralarına yabancı girmeseydi tez kavuşacaklarını söylemiş, düşmanı tez canlı olanların yüzlerinin gülemeyeceğini belirtmiştir. Vahid, bu durumdan ve rakipten çok çekmiştir. Sevdiğine kavuşmayı hayal ettiği za-

manlarda, rakip aralarına girmiş, onları ayırmıştır. Normalde sevdiğinin kendini incitmeyeceğini dile getiren şair, rakibin buna neden olduğunu söyler. Fuzûlî'nin de rakipten şikâyet ettiği beyitler vardır. Fuzûlî'nin beytinde kamu bimarî ifadesi ile sevgiliye ilgi duyanlar anlatılır. Bu şiirde topluluk adı kullanıldığından dolayı rakibin tek olmadığını görüyoruz. Sevgili hayranlık duyulan birisidir ve ona çok kişinin ilgi duyması da böyle açıklanabilir. Şair bazen rakib kelimesini tersten yazar. Başı aşağı gelsin diye. Ona söylemediğini bırakmaz. Çünkü âşık ile maşukun arasındaki en önemli engeldir. Âşık ile maşukun ayrılması da hoş karşılanmadığı için ve hatta şair de daima âşığın tarafında yer aldığı için rakib kötü, yalancı, iftiracı, zahid kişiler olarak tanıtılır (Kocatürk 2000: 80).

Mən də hicran gəmini, gısmət ola, çəkdirərəm

Sənin ol gül üzünə könlümü həsrət goyana

Vahid (Nurioğlu 1989: 16).

Biganə əgər olmasa, tez vəslə yetərdik,

Kim xeyr görüb düşməni kəmfürsət olanda?

Vahid (Nurioğlu 1989: 12)

Kamu bîmârına cânan devâ-yi derd eder ihsân

Niçün kılmaz mana derman meni bîmâr sanmaz mı

Fuzûlî (Kocatürk 2000: 79).

İnsan

Aşk, sevgili, şarap, ızdırıp klasik gazelin ana konusunu teşkil eder. Sovyet öncesi dönemde bu konularda gazellerini yazan Vahid, Sovyetler Birliği döneminde aşk ve sevgili konularının yanı sıra, insanın mahiyeti konusuna da gazellerinde yer vermiştir. Bunu Sovyetler Birliği kurulduktan sonra yönetimin kendi değerleri çerçevesinde, kendisini Sovyet ideolojisine adanmış "Sovyet insanı" oluşturma politikasından kaynaklandığını söyleyebiliriz.

Yeni düzen ile birlikte hayat, Sovyet öncesi ve sonrası olarak keskin çizgilerle ayrılır. Sovyet dönemi öncesi hayat kötülenir, eleştirilir ve ihtilal ile birlikte yeni düzenin halka getirdiği refahtan bahsedilir. Eski ile yeni kavramları arasındaki mücadelenin çok boyutlu bir ortamda cereyan etmesi, ideolojik güdülemeye uygun bir seyir izler. Yeni insan projesi kapsamında evden okula, şiirden piyese, resimden müzik ve sinemaya, iş yerinden çevreye kadar insan unsurunun belirleyici olduğu her mekâna nüfuz edilmesi isteğiyle, âdeta toplumsal bir metamorfoz amaçlanır (Uygur 2011: 2). Alt kimliklerden arınmış bir Sovyet insanı oluşturma planı dâhilinde, yönetim her kesimden insanın bu amaç için çaba-

laması gerektiğini söylemiştir. Bunların başında şair ve yazarlar vardı ve bu doğrultuda edebiyat önemli bir araç olarak kullanılmıştır. Edebiyat, daima Sovyet ideolojisine hizmet maksadı güderek bütün halkları, Sovyet hayat tarzına göre terbiye etmek üzere en önemli siyasî eğitim vasıtalarından biri olarak kullanılmıştır. Yani, bu edebiyatın vazifesi, Sovyet rejimine ve Rusların patronu olduğu sosyalist vatana, Ruslarla beraber diğer halkların sonsuz bir sadakat ruhuyla bağlanmasını temin maksadıyla yürütülen eğitim faaliyetlerinde Komünist Partisi'ne yardımcı olmaktadır (Karakaş 2008: 461). Bu nedenle sanatçılara baskı yapılmış, yazarlar ve şairler bu amaç uğrunda eser vermeye zorlanmıştır. Eliğa Vahid de gazellerinde yeni bir konu olarak insan ve insanın mahiyeti konularına yer vermiştir. Gençlik, geleceğin kurucusu olarak görüldüğü için öncelikle gençlerin Sovyet terbiyesi alması gerekmektedir. Bir Sovyet gencinde bulunması gereken özellikler Vahid'in gazellerinde belirtilmiştir.

Eliğa Vahid gazellerinde insanı fani ve geçici olarak nitelendirir ve insan ömrünün süratle geçtiğini bu yüzden ömrün neşe, zevk ile geçirilmesini söyler. Eliğa Vahid, kişiliği gereği de sadakat ve vefa duygularına önem veren, yaşantısını bu önemli vasıflar üzerine kuran bir insandır. Bu nedenle, başta gençlere olmak üzere bütün insanlara, hayatlarının her alanında sadakat ve vefa duygularına bağlı kalmalarını söylemiştir. Bunda, bu özelliklere sahip olan gençlerin vatanlarına daha bağlı olacağı düşüncesi vardır ve bu yüzden şair, gazellerinde bu konuya sıkça değinmiştir. Vahid, gazellerinde insanların nasıl bir kişiliğe sahip olması gerektiğini de anlatır ve insanların karakterleri ile bu dünyada bir iz bırakabileceğini söyler. Yani bir nevi Sovyet insanının nasıl olması gerektiğini tasvir eder.

*Bir də cahana gəlməyəcəksən dübarə sən,
Mümkünsə, goyma keçməyə ömrün məlal ilə.*

*Tədris ilə gocaldacaq axır fələk səni,
Vəhşiliyi burax, dolan əhli-kamal ilə*

Vahid (Nurioğlu 1989: 36).

Şair, insanların muhabbetle ve sadakatle halk içinde yaşamaları gerektiğini söyler ve insanlara iyilik yaparak kötü işlerden kaçınmak gerektiğini belirtir. Eliğa Vahid'in gazellerinde, zamanın kötü insanlara düşman olduğu, doğruluğu şiar edinmek gerektiği, vatana hıyanet edenlerin çok yaşamayacağı, hayatın barış ve adalet ile sürdürülmesi gerektiği anlatılmaktadır. Şair bu konulara temas ederken tam olarak Sovyet yönetimin belirlediği bir Sovyet insanı görüntüsü çizmiş ve bütün gençlerin böyle olması gerektiğini vurgulamıştır. Özellikle Sovyet İhtilalinden önceki ya-

şamın kötülenmesi, Sovyetler Birliği'nin temel politikalarından biridir. Bu şekilde eski yaşama ve geleneklere savaş açılmış, bütün kültürel değerler yok sayılmıştır. Vahid'in gazellerinde vatan ihanet edenlerin çok yaşamayacağından bahsetmesini bununla ilişkilendirebiliriz çünkü yeni Sovyet düzenine ayak uydurmayanlar eski yaşam tarzına sahip çıkanların vatana ihanet ettiği düşünülmektedir. Bu yüzden Vahid, bundan kaçınmak gerektiğini gazellerinde vurgulamıştır.

*Həmişə xəlginə qarşı sədəgət ilə dolan,
İnan ki, çox yaşamaz zövg alan xəyanət ilə*

Vahid (Nurioğlu 1989: 64).

Merhametsizliğin insanı ihsan sahibi etmediğini söyleyen Vahid, insafı olanların mazluma zulüm etmeyeceğini belirtir. Fakire, mazluma kucak açmak gerektiğini, bunu yapanların halk içinde itibarının artacağını, aksini yapanların halkın nefretini kazanacağını söyleyen şair, gazellerinde halkına zulmedenlerin iyi gün görmemesi temennisinde bulunmaktadır.

*Məhəbbət ilə, sədəgətlə xalg içində yaşa,
Ümumə yaxşılıq et, şərrdən fərar eylə.*

*Zəmanə əyriyərlər ilə həmişə düşməndir,
Çalış ki, xalgın ilə doğruluq şüar eylə*

Vahid (Nurioğlu 1989: 38).

*Vətəndə xəlg baxır zülmkara nifrətlə,
Fəgirə, acizə, məzlumə mərhəbələr ilə.*

Vahid (Nurioğlu 1989: 48).

Şair, insanların çalışıp herkese hizmet etmesi gerektiğini; bu şekilde kimsenin itibar kaybetmeyeceğini; aksine, çalışan insanların toplum içindeki değerinin daha da artacağını dizelerinde dile getirmiştir. Vahid'e göre vatani refaha kavuşturmak tüm halkın çabasıyla olur. Bu yüzden özellikle bu konuda gençlere çağrıda bulunmuş ve vatanın geleceğinin onların elinde olduğunu söylemiştir. Sovyet hükümeti, insanları yaş, cinsiyet fark etmeksizin üretime katkıda bulunmaları için sürekli teşvik etmiştir. Vahid'in bu beyitlerinde de bu politikanın izleri görülmektedir. Sovyet toplumunu refaha ulaştırmada en önemli rolü gençlerin oynadığını bilen şair, Sovyetlerin geleceğini gençlere bağlamış ve onların çabası ile istenilen refaha ulaşılacağını belirtmiştir.

*Ümumə xidmət elə, gorxma Vahid, artarsan,
Ki, sanma el gazamb e'tibarı özbaşına*

Vahid (Nurioğlu 1989: 17).

Vatan

Eliğa Vahid, Sovyet İhtilali sonrasında gazellerinde vatan, millet, bağımsızlık, ülkesinin güzelliği gibi konulara yer vermiştir. Bu şiirleri anlamak için öncelikle şairin yaşadığı dönemin siyasi durumunu bilmek gerekir. 1920’de millî cumhuriyetin yıkılarak, Azerbaycan’ın “Bolşevikleştirilmesi” ve ardından Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği içine alınmasıyla ülkede siyasi, sosyal ve kültürel hayat alt üst oldu. Buna bağlı olarak da insanların dünya görüşü, sanat anlayışı yeniden şekillendi veya şekillendirildi. Yazarlar 1920’den önce olduğu gibi serbest yazma şansına sahip değildi resmî-ideolojik görüşe uygun eser yazma mecburiyeti vardı. “Sosyalist realizm” adı verilen 1930’lardan itibaren artık bütün sanat dallarında parti eliyle yürütülen, şekillendirilen güdümlü bir edebiyat anlayışı hâkim kılındı (Akpınar 2012: 89). Sovyetler Birliği’nde edebiyat, Sovyet totaliter sisteminin beyin yıkama aracı hâline geldi (Tagızade 2006: 10). İhtilal öncesine ait bütün millî ve dinî değerler reddedilerek yeni sosyalist hayatı terennüm eden bir edebiyat ortaya çıkmıştır. Bunun yanında sansür ve tehditlere rağmen ideolojinin emrettiği ölçülerin dışında kalabilen ve esas itibarıyla milli karaktere sahip bulunan edebiyat da yok sayılmış, bu ruhla verilen eserler imha edilmiş, eser sahipleri de 1930’lu yıllarda yok edilmişlerdir (Karakaş 2009: 597). Eliğa Vahid’in edebî yaşantısının büyük bir bölümü, bu döneme rastlamaktadır. Vahid, yaşadığı dönemin gerektirdiği gibi dönemin ideolojisi çerçevesinde eserlerini vermiştir. Bu nedenle Vahid, Azerbaycan edebiyatında Sovyet şairi olarak anılmaktadır.

Eliğa Vahid’in sanat yaşamının çok az bir süresi Sovyet öncesi döneme denk gelmiştir. Sovyet öncesi ve sonrası dönemlerde insanların vatan anlayışı değişmiştir. Önceleri kendi ülkelerini vatanları olarak gören insanlar, ihtilal sonrası tüm Sovyet coğrafyasını kendi vatanları olarak görmüşlerdir. Bunun etkisini Eliğa Vahid’te de görmekteyiz.

Azerbaycan’da Sovyet hâkimiyeti kurulduktan sonra Vahid’in yaratıcılık faaliyetleri yıldan yıla genişlemiştir. Eliğa Vahid, soydaşlarına Sovyet hükümetinin üstünlüğünü ve onun sayesinde elde edilmiş maddi ve manevi nimetleri mertlikle korumaya çağırır. Sovyet hükümetini destekleyen gazeller yazan şair, bununla yetinmemiş ve Sovyet Rusyası’nın Almanya ile yaptığı savaş sırasında, Sovyet cepheleindeki askerlere moral vermek için cephelere gitmiş, askerlerin yanında olup onlara her türlü desteği vermiştir (Nurioğlu 1983: 10). Yani sadece kalemi ile değil varlığı ile de inandığı bu ülkü uğruna fedakârlıklar yapmıştır. Vahid, Sovyet rejimini destekleyen çabalarından dolayı Sovyet hükümeti tarafından onur nişanına layık görülmüştür.

Eliğa Vahid, milletini seven bir şairdir ama onun düşüncesine göre, bağımsızlıkları ve huzurları Sovyet Rusya'sının başarısına bağlıdır. Bu yüzden şair, Sovyet hükümetini desteklemiş ve şiirlerinde de halkı bu yola çağırmıştır. Sovyet hükümetinin düşmanı olan Hitler'i, kendi düşmanı olarak görmüş, şiirlerinde bunu ifade etmiş ve ona karşı olan nefretini dile getirmiştir. Vatan evlatlarının cephede cesaretle savaşmalarını, düşmana fırsat vermeden Hitler'in başına bombalar yağdırmalarını ve düşmanın cephesini acımadan yok etmelerini istemiştir. Hitler'in alçaklığını bütün dünyanın bildiğini söyleyen şair, milyonların ona nefret kustüğünü dile getirmiştir. Şair, faşistlerin cephelerini acımadan yıkmak gerektiğini, onlara cennet vatanlarını vermeyeceklerini ve gerekirse bu uğurda canlarını feda edeceklerini söyleyerek vatanına verdiği değeri dile getirir.

*Partlasın goy Hitlerin alcag başında bombalar!
Hər tərəfdən ver cəsarətlə xəsarət düşməyə!*

*Yıx, dağıt, yansın cəhənnəm tək faşistin cəbhəsi,
Gismət olsun goyma bu gülzari-cənnət düşməyə.*

*Bildi aləm Hitlerin xainliyin, ədnalığın,
Yağdırır milyonla dünya xalqı nifrət düşməyə*

Vahid (Nurioglu 1989: 63)

Şair gazellerinde vatanının güzelliğinden ve ona duyduğu hayranlığa da değinmiştir. Eliğa Vahid, vatanının her geçen gün daha da gelişeceğine ve diğer muasır devletler seviyesine ulaşacağına olan inancını dile getirmiş ve bu temennide bulunmuştur. Şair, adalet ve barış ile zafere ulaşacaklarını söylemiş ve kendi vatanında insana kadir kıymet verildiğini, bunun dünyaya örnek olması gerektiğini vurgulamıştır.

*Cahan işıqlanacaq sülh ilə, ədalət ilə
Bizim üfugdə zəfər nuru payidar olacaq.*

*Bizim diyardədir gədrü giymət insanə,
Bütün cahanə nümunə bizim diyar olacaq*

Vahid (Nurioglu 1989: 29).

*Gözəlləşir günü-gündən həyatı xəlgimizin,
Həmişəlik Vətən övladı bəxtiyar olacaq*

Vahid (Nurioglu 1989: 30)

Vatanına barış ve huzurun geleceğine inanan Eliğa Vahid, bunun için vatan evlatlarının çaba göstermesi gerektiğini de söylemiştir. Bu çaba ile ufukta zafer ışığının payidar olacağını ifade eden şair, herkesin şerefle

kendi diyarında yaşayacağını ve gurbet ile intizarın olmayacağını söylemiştir. Şaire göre insanların kendi çıkarları uğruna vatana hıyanet etmeleri, bu hayattaki en büyük suçlardan biridir. Şiirlerinde kendisini vatan âşığı olarak niteleyen Vahid, vatana hıyanet edenleri yurdundan atmak istediğini ve insanların böyle kişilere itibar etmemesini söyleyip onlara gereken dersin verilmesi gerektiğini belirtmiştir.

*Deyib, gülüb, danışır xəlgimiz məhəbbət ilə,
Fərəhli ölkəmiz hər fitnədən kənar olacaq.*

*Şərəflə ömr edəcək hər kəs öz diyarında,
Nə dərdü möhnəti-gurbət, nə intizar olacaq!*

Vahid (Nurioğlu 1989: 30).

*Hazırq, Vahid, sədəgətlə, vətən uğrunda biz,
Hər zaman göstərməyə gəti cəsarət düşməne*

Vahid (Nurioğlu 1989: 63).

Şair, çalışıp vatana hizmet ederek bu dünyada bir iz bırakmak istediğini söylemiştir ve o, elinde ne varsa vatan uğruna harcamaya hazırdır. Ülkesinin insanların mutluluğu, şairin mutluluğudur. Halkının bağımsızlığı sevdiğini, barışın dünyadaki, en güzel şeylerden biri olduğunu ve halk olarak her zaman barışı istediklerini şair, dile getirmiştir.

*Vətənə, xalqa, çalışdım əbədi xidmət edəm,
Solmasın bağı baharım, mən öləndən sonra*

Vahid (Nurioğlu 1989: 18)

*Azadəliyi, sülhü sevirilər bizim ellər,
Bir yerdə ki, sülh olsa, o yerdən zərər olmaz*

Vahid (Nurioğlu 1989: 73).

Kendini vatansever bir şair olarak tanımlayan Eliğa Vahid, gazellerinde ülkesinden ve onun şehirlerinden bahsetmiştir. Vatanının güzelliğini dile getirmiştir. Beyitlerinde Bakü'nün güzelliğine değinen şair, Bakü'nün güzelliklerini anlatmış, gün geçtikçe onun daha da güzelleşeceğini ve gelişeceğini söylemiştir. Bakü'de yaşayan halkın saadet içinde olduğunu düşünen şair, Bakü'yü yurdunun merkezi olarak görür ve onun güzelliğiyle vatan evlatlarını şereflendirdiğini söyler.

*Get-gedə galmayacaq köhnə binalardan əsər,
Tikilibdir yəni minlərcə imarət Bakıda.*

*Bakıdır yurdumuzun mərkəzi, Şərgin gapısı
Haqlıdır, xalqımız eylərcə fəxarət Bakıda*

Vahid (Nurioğlu 1989: 11).

Şair, beyitlerinde Lerik şehrinde bir güzele vurulduğunu anlatır. Bununla birlikte Lerik şehrinin güzelliklerinden de bahseder. Lerik'in dağlarının, tepelerinin insanları hayrete düşürecek kadar güzel olduğunu söyler ve ülkesini bu şekilde över.

*Dağlar, təpələr aşığı heyrətdə goyurlar,
Cəh-cəh səsi düşmüş yənə hər yanə Lerikdə.*

*Gəldikdə bahar fəslı çiçəklər açılırlar,
Bülbül oxuyur aşığı-məstanə Lerikdə*

Vahid (Nurioğlu 1989: 45).

Vahid, beyitlerinde Hazar Denizi'nin güzelliğinden de bahsetmiştir. Bin göl birbirine kavuşsa Hazar Denizi'nin güzelliği ve azametine ulaşamayacağını söylemiştir. Ayrıca cenneti görmek isteyenlerin, Hazar Denizi'ni görmelerinin yeterli olacağını ve Hazar Denizi varken bâki cenneti tarif etmeye gerek olmadığını belirtmiş ve vatanının güzelliğine dikkat çekmiştir.

*Vahid, sənə, gəm çəkmə, rəgəbət edən olsa,
Min gök govuşa bir yerə, bəhri-Xəzər olmaz*

Vahid (Nurioğlu 1989: 73).

İlim ve Fen

Sovyetler Birliği sonrası Vahid'in gazellerine yeni bir konu daha eklenmiştir. Sovyet yönetimi ülkelerinin gelişmesi ve ilerlemesi için ilim ve fenne çok önem verilmiştir. Bu önemin insanlara anlatılması ve aktarılmasında sanatçılar önemli bir rol üstlenmiştir. İşte Eliğa Vahid'in de bu amaç uğruna gazellerinde bu konuya değindiğini görüyoruz. Gazellerinde asrın, ilim asrı olduğunu söylemiş ve insanların cehaleti bırakıp ilim, irfan ile uğraşmaları gerektiğini belirtmiştir. İlim ile uğraşan ülkelere, hem güçlü hem de zengin birer devlet olacağını dile getiren şair, kendi ülkesini de bu konumda görmek istediğini belirtmiş ve gazellerinde gençlerin bu doğrultuda çalışmalarını gerektiğini ifade etmiştir.

*Maarif əsri deyir el bizim zəmanəmizə,
Maarif ilə, varam, yox işim cəhalət ilə!*

*Birisi yerlərin altın, biri səmada gəzir,
Müsəxxər eyləyir aləmləri cəsərət ilə.*

Vahid (Nurioğlu 1989: 64).

Vahid, cehalet ile gün geçirmekten usandıklarını, cahillerin kendilerini ilmin feyzinden mahrum bıraktığını söyleyerek ihtilal öncesi hayatı kötülemiş ve dünyada ilimsiz yaşamaktansa yok olmanın daha iyi olacağını

ğını söylemiştir. Şair, bu şekilde halkı ilim ve fenne teşvik ederek Sovyet hükümetinin halka benimsetmek istediği konuları kalemi ile halka taşımıştır.

*Dünyada elmsiz yaşayıb, gün keçirmədən
Yeydir ki, məhv olub, yox ola cümlə varımız*

Vahid (Nurioğlu 1989: 79).

Sonuç

Eliğa Vahid, Sovyetler Birliği öncesinde aşk konusunda gazellerini yazarken Sovyetler Birliği ilan edildikten sonra aşk konusunun yanı sıra, dönemin gerektirdiği ve yönetimin teşvik ettiği konularda da gazeller yazmıştır. Böylece gazellerini şekil olarak eskiye bağlı olarak aruz vezni ile yazmaya devam ederken gazel sahasına konu bakımından bir yenilik getirmiştir.

Kendisini aşk gazelhanı olarak gören Vahid'in gazellerinin büyük bir kısmının konusu aşktır. Kendisini Fuzûlî'nin öğrencisi olarak gören Vahid'in aşk konulu gazellerinde, Fuzûlî'nin etkisinde kaldığı ve onu örnek aldığı görülmektedir. Vahid de Fuzûlî gibi kendisini aşk şairi olarak nitelemiş ve aşkı hayattaki en önemli unsur olarak görmüştür. Aşka ve sevgiliye verdiği değer, aşk ızdırabından şikâyetçi olmama gibi durumlar Vahid ile Fuzûlî'de çok benzedir.

Sovyet dönemi ile birlikte Eliğa Vahid'in gazellerinde insan ve insanın mahiyeti konusuna yer verilmiştir. Sovyetler Birliği kurulduktan sonra yönetimin kendi değerleri çerçevesinde, kendisini Sovyet ideolojisine adanmış "Sovyet insanı" oluşturma politikasında sanatçıları kullanmıştır. Bunun örneği olarak, Vahid gazellerinde ideal insan tipini anlatmış ve nasıl bir Sovyet insanı olması gerektiğini tasvir etmiştir. Bunların yanı sıra, yine yönetimin ve yeni düzenin etkisi ile Vahid'in gazellerinde ilim ve fen konusunun işlendiğini görüyoruz. İlim ve fenne önem veren Sovyet yönetimi, halkın ve gençlerin bu alanlara yönelerek ülkelerinin gelişmesine yardımcı olmalarını istemiş ve bunu yine sanatçılar aracılığıyla yapmıştır. Gazellerinde vatan konusuna da değinen şair, tüm Sovyet coğrafyasını vatani olarak görmüş ve onun büyüklüğünü ve güzelliğini gazellerinde anlatmıştır. Düşmanlara olan nefretini dile getiren Eliğa Vahid, vatani korumaya ve onu en yüksek seviyeye çıkarmak için çalışmaya bütün halkı davet etmiştir.

Eliğa Vahid, Azerbaycan Sovyet edebiyatının büyük bir temsilcisi olarak kendi sanatını başarı ile icra ederken Sovyet yönetiminin dayattığı

kriterleri de göz önünde bulundurarak eserlerini vermiş ve döneminin önemli şairlerinden biri kabul edilmiştir.

KAYNAKÇA

- AKPINAR, Yavuz (1994), *Azerî Edebiyatı Araştırmaları*, Dergâh Yay., İstanbul.
- _____ (2012), *Çağdaş Türk Edebiyatları I*, Eskişehir.
- AKYÜZ, Kenan-BEKEN, Süheyl-YÜKSEL, Sedit-CUNBUR, Müjgân (Haz.), (1990), *Fuzûlî Divanı*, Akçağ Yay., Ankara.
- AKTAŞ, Şerif (2009), *Şiir Tahlili/Teori-Uygulama*, Akçağ Yay., Ankara.
- ÇETİN, Nurullah (2010), *Şiir Çözümleme Yöntemi*, Öncü Kitap, Ankara.
- DOĞAN, Muhammed (1996), *Fuzûlî'nin Poetikası*, İlmî Araştırmalar 2, İstanbul, s. 47-72.
- GÖNEL, Hüseyin (2011), *Divan Şiirinde Sevgiliye Dair*, Turkish Studies, Volume 5/3 Summer, s. 208-222.
- HAKVERDİOĞLU, Metin (2012), *Fuzûlî'de Aşk ve Âşık Kavramı*, The Journal of Academic Social Science Studies, Volume 5/1, s. 131-155.
- KARAKAŞ, Şuayip (2008), *Sovyet Edebiyatı Hakkında Bazı Tespitler*, Ahmet B. Ercilasun Armağanı, (Haz E. Arıkoğlu), Akçağ, Ankara, s.459-469.
- KARAKAŞ, Şuayip (2009), *Sosyalist Realizm (Toplumcu Gerçekçilik) ve Sovyet Edebiyatı Hakkında Resmî Bir Yazı*, Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 29, s. 595-617.
- KARAYEV, Yaşar (1999), *Azerbaycan Edebiyatı*, Ötüken Yay., İstanbul.
- KAYA, Seda (2011), *Azeri Şair Aliğa Vahid'in Gazellerinin Konu Bakımından İncelenmesi*, (Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
- KOCATÜRK, Saadettin (Haz.) (2000), *Gülşehrî ve Felekname*, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- MECİDZADE, Hasan (1962), *Vahid'in Gazelleri*, Tahran.
- MUHTAROĞLU, V. (1993), *Azerbaycan XIX.-XX. Yy. Türk Edebiyatı*, Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi, C. 4, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara s. 368-371.
- NURİOĞLU, Memmed (1983), *Eser ki Galdı Cahanda (Eliğa Vahidin Heyatı ve Yaradıcılığı)*, Bakı.
- _____ (1989), *Eliğa Vahid Gezeller*, Azərneşr, Bakı.
- SARIKAYA, Mahmut (2015), *Türk Dünyasının Son Büyük Gazel Şairi Eliğa Vahid ve Gazelleri*, Vizyon Yayınevi, Ankara.
- SEFERLİ, E.-YUSUFLİ, H., (1993), *Azerbaycan Eski Türk Edebiyatı*, Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi, C. 2, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, s.167-196.

- TAGIZADE, Leyla (2006), *Sosyalist Realizm: Kökeni, Oluşum Süreci ve Kavramı*, Modern Türklük Araştırmaları Dergisi, C. 3, S. 4, s. 7-24.
- UYGUR, Erdoğan (2011), *Sovyetler Döneminde Azerbaycan Toplumunun Yeniden Yapılanmasında Edebiyat Adamlarının Rolü*, Türk Yurdu, Temmuz, S. 287, s.156-159.
- VAGIF, Musa (1993), *Eliğa Vahid Gezeller*, Şerg-Gerb, Bakı.
- YAĞCIĞOLU, Songül (2010), *Fuzûlî ve Baki Divanlarında Aşk Anlayışı ve Sevgili Tipi*, Turkish Studies, Volume 5/3 Summer, s. 559-587.

